

شصت و یکمین کنفرانس ایفلا (۲۰-۲۶ اوت ۱۹۹۵: استانبول)

بی بی سیده اسحق زاده^۱

مقدمه

ایفلا^۲ (فدراسیون بین المللی انجمنها و مؤسسات کتابداری) سازمان بین المللی مستقلی است که در سال ۱۹۲۷ در ادینبورگ تأسیس شد و مقر آن در هلند است. این سازمان ۱۳۲۴ عضو از ۱۳۷ کشور داشته و با یونسکو همکاری نزدیک دارد. ایفلا فعالیتهای خود را براساس ۵ برنامه اصلی که عبارتند از: ۱) پیشرفت کتابداری در کشورهای جهان سوم، ۲) حفاظت و نگهداری^۳، ۳) دسترسی جهانی به انتشارات^۴، ۴) کنترل کتابشناختی جهانی و مارک بین المللی^۵، ۵) انتقال جهانی داده‌ها و ارتباطات دوربرد^۶، دنبال می‌کند و اهداف اصلی آن تشویق همکاریهای بین المللی، تحقیق و توسعه فعالیتهای کتابخانه‌ای، تبادل افکار، خدمات اطلاعاتی و ایجاد تشکیلاتی است که بتوان از طریق آن حرفه کتابداری را شناساند و توجه همگان را به این حرفه جلب کرد.

این سازمان هر ساله اجلاسی در یکی از کشورهای عضو دارد که در آن علاوه بر گزارش عملکرد ایفلا و پیشرفت برنامه‌های اصلی فوق درباره موضوعی خاص جلسات متعدد، بحث و سخنرانی برگزار می‌گردد تا کتابداران و محققان و پژوهشگران در زمینه آموزش، کتاب و

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، رئیس کتابخانه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

2. International Federation of Library Associations (IFLA)
3. Advancement of Librarianship in the Third World (ALP)
4. Preservation and Conservation (PAC)
5. Universal Availability of Production (UAP)
6. Universal Bibliographic Control International Marc (UBCIM)
7. Universal Data Flow and Telecommunication (UDTC)

کتابداری و اطلاع‌رسانی به تبادل نظر و بیان افکار خود بپردازند. در سال جاری میلادی شصت و یکمین اجلاس ایفلا در استانبول، شهر تاریخی و زیبای ترکیه، از ۲۰ الی ۲۶ اوت با حضور ۲۰۰۰ شرکت‌کننده از ۱۰۰ کشور جهان برگزار شد.

نگاهی به ترکیه و استانبول

ترکیه کشوری جمهوری با ۹۱۲۱ کیلومتر مربع مساحت در خاک اروپا و ۷۷۹۴۵۲ کیلومتر در خاک آسیا با جمعیتی حدود ۶۲ میلیون نفر است. آنکارا پایتخت آن و استانبول بزرگترین شهر و بندر ترکیه است که در شمال غربی در دو سوی تنگهٔ بسفر واقع شده است. بدین ترتیب بخشی از استانبول در خاک اروپا و بخشی دیگر در خاک آسیا قرار گرفته است. بنا به گفتهٔ رئیس کتابخانهٔ ملی ترکیه، «استانبول مانند کتابی است که اگر بسفر را عطف آن در نظر بگیریم یک صفحهٔ آن آسیا و یک صفحهٔ آن اروپا خواهد بود.» استانبول در حدود سال ۶۶۰ ق. م. در کنار تنگهٔ بسفر توسط شخصی یونانی به نام بیرانس بنا شد و بیزانتیوم نام گرفت. قرن‌ها این شهر میدان کشمکش سپاهیان ایران، یونان، روم و اسپارت بود تا اینکه کنستانتین اول، امپراتور روم، آن را تصرف و پایتخت خود کرد و نامش را کنستانتینو پولیس نامید (در زبان عربی قسطنطنیه گفته می‌شد). پس از تقسیم امپراتوری روم به دو بخش شرقی و غربی، قسطنطنیه پایتخت روم شرقی شد و مدتها مهد تمدن امپراتوری بیزانس بود. دانشگاه قسطنطنیه، کلیسای هاکیاسوفیا (مسجد ایاصوفیه امروزی)، میدانهای اسبدوانی و صدها کلیسای باشکوه دیگر نشانهٔ تمدن امپراتوری روم شرقی است. در سال ۱۴۵۴ میلادی پس از شکست امپراتوری به دست سلطان محمد دوم، سلطان عثمانی، این شهر به نام استین پول^۱ نامیده شد که بتدریج به استین بول، استنبول و استانبول تغییر نام یافت و تا پایان حکومت عثمانی پایتخت و مهد تمدن و رونق فراوان آن روزگار بود. بسیاری از بناهای تاریخی، مساجد بزرگ، و کتابخانه‌های عظیم مانند کتابخانهٔ توپکاپی که به خاطر نسخه‌های خطی کمیاب فارسی و عربی شهرت بسیار دارد، در این زمان بنا شدند. در حال حاضر در شهر استانبول حدود ۵۰۰ کتابخانه از نوع تخصصی، عمومی، بیمارستانی و دبیرستانی وجود دارد.

نگاهی به کتابداری و اطلاع‌رسانی در ترکیه

کتابداری به عنوان یک حرفه از اواخر نیمهٔ دوم قرن ۱۹ میلادی در دنیا مطرح شد و در ترکیه

از اواسط قرن بیستم به عنوان یک رشته تحصیلی در دانشگاه شناخته شد. با توجه به نقش بسیار مهم کتابخانه‌ها در توسعه و پیشرفت جامعه به‌خصوص در کشورهای در حال رشد، آموزش در این زمینه از اهمیت خاصی برخوردار گردید. به همین لحاظ ترکیه در توسعه کتابخانه‌ها و آموزش کتابداری گامهای اساسی برداشته و با تشکیل انجمن کتابداران ترکیه (TLA) در سال ۱۹۴۹ مسئله تشویق و توسعه امر کتابداری در کتابخانه‌ها را به طور جدی دنبال کرده و امکانات همکاری میان اعضا را به خوبی فراهم آورده است.

تعمیل به استفاده از کامپیوتر در کتابخانه‌ها و ایجاد شبکه‌های داخلی در ترکیه از نیمه دوم سال ۱۹۸۰ آغاز شد، و در سالهای اخیر همزمان با توسعه خدمات مخابراتی پیشرفت قابل ملاحظه‌ای داشته است. استفاده از شبکه‌های اطلاعاتی در مراکز تحقیقاتی و دانشگاهها توسعه یافته است. توواکا^۱ اولین شبکه اطلاعاتی بین دانشگاهها و سازمانهای تحقیقاتی است که در سال ۱۹۸۶ مورد استفاده قرار گرفت و جست‌وجوی اطلاعات برای دانشجویان و محققان از این شبکه رایگان است. یا پیوستن به شبکه این^۲، که شبکه تحقیقاتی و دانشگاهی اروپاست، در اکتبر همان سال مقدمات استفاده دانشگاههای ترکیه از سایر شبکه‌های مشابه در سراسر جهان مانند بیتنت^۳ و اینترنت^۴ فراهم شد. دانشگاههای استانبول، آنکارا، فنی خارورمیان، بسفر، و انجمن تحقیقات فنی - علمی ترکیه از شبکه‌های فوق استفاده می‌کنند. دانشگاه اژه^۵ مرکز ارتباط بین‌المللی^۶ در شبکه است و ارتباط با شبکه ایران از طریق این دانشگاه برقرار می‌شود. دانشگاه یلدز^۷ و آناتولی^۸ مرکز ارتباط اصلی^۹ در شبکه هستند. بقیه دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی می‌توانند از طریق این سه ایستگاه به شبکه‌های جهانی متصل شوند. ترکیه در سال ۱۹۹۳ از طریق ارتباط با بنیاد ملی علوم آمریکا^{۱۰} به شبکه اینترنت پیوست و در سال ۱۹۹۴ از طریق آلمان ارتباط دیگری برقرار نمود. البته سرعت در هر دو خط بسیار پایین است (۶۴ کیلوبایت در ثانیه)، ولی قرار است که به ۱۲۸ کیلوبایت در ثانیه افزایش یابد.

علاوه بر دانشگاههایی که نام برده شد، تعداد ۴۰ شبکه منطقه‌ای^{۱۱} وجود دارد که مربوط به مؤسسات آموزشی در ترکیه است. در بخش دولتی تعداد ۱۵ سازمان از جمله بانک مرکزی ترکیه، وزارت امور خارجه، مرکز آمار به شبکه اینترنت متصل شده‌اند. اخیراً تعداد ۲۰ شرکت

1. Turkish Library Associations	2. TUVAKA
3. European Academic Research Network (EARN)	
4. Because it's Time Network (Bitnet)	5. Internet
6. Aegean University	7. International node
	8. Yildiz University
9. Anatolia University	10. Main node
11. National Science Foundation	12. Domain

تجاری، اتاق بازرگانی، انجمن کتابداران ترکیه، انجمن انفورماتیک، و آکادمی علوم ترکیه به جمع استفاده‌کنندگان شبکهٔ اینترنت پیوسته‌اند. حدود ۲۵۰۰۰ مشترک در سراسر ترکیه از شبکهٔ اینترنت استفاده می‌کنند.

خدماتی را که استفاده‌کنندگان از شبکهٔ اینترنت دریافت می‌کنند عبارت است از:

۱. پست الکترونیکی که اجازه می‌دهد افراد در شبکه با یکدیگر مکاتبه کرده و از فهرست مباحث و اخبار^۱ که از طریق دو فهرست کامپیوتری^۲ (دانشگاه اژه و فنی استانبول) قابل دسترسی است، استفاده نمایند. وزارت امور خارجه و بانک مرکزی از سازمانهایی هستند که از فهرست اخبار و مباحث بیشترین استفاده را می‌کنند، زیرا به آخرین اطلاعات در زمینهٔ نرخ ارز، بورس، اخبار اقتصادی، سیاسی به سه زبان ترکی، انگلیسی، و آلمانی دسترسی دارند.

۲. دسترسی به سایر کامپیوترها در شبکه و بازیابی و انتقال اطلاعات از بسیاری از پایگاههای اطلاعاتی عمومی و کتابخانه‌ها از جمله کتابخانهٔ دانشگاه آتاتولی، کتابخانهٔ دانشگاه بیل‌کنت^۳، و کتابخانهٔ ملی ترکیه. بانک مرکزی ترکیه، نرخ روزانهٔ ارز، اطلاعات نشریات هفتگی، ماهانه و فصلی بانک، اطلاعات آماری در مورد پول و اعتبارات را به صورت متوالی در اختیار شبکه قرار می‌دهد. بسیاری از دانشگاهها از پروتکل انتقال داده‌ها استفاده می‌کنند.

۳. خدمات جست‌وجو و بازیابی اطلاعات در سطح وسیع توسط سیستمهای گوfer^۴ و وب جهانی^۵ که در شبکهٔ اینترنت وجود دارد. دانشگاه بیل‌کنت، متو، فنی استانبول، اژه و توبی تاج^۶ و بانک مرکزی، مؤسسهٔ دولتی آمار و شرکت بیل‌جام^۷ از جمله مراکزی هستند که از این امکانات استفاده می‌نمایند. بسیاری از مراکز دولتی مانند وزارت امور خارجه سیستم خاص خود را در شبکه داشتند و اطلاعات بسیار جزئی از فعالتهای وزارتخانه را در آن نگهداری می‌نمایند. همچنین بسیاری از نشریات مانند نشریه صباح^۸، ترکیش دیلی نیوز^۹، و ینی آشیر^{۱۰} از طریق وب قابل دسترس هستند.

افتتاح سمینار

سمینار ساعت ۱۶ روز یکشنبه ۱۹ اوت ۱۹۹۵ در سالن مرکز فرهنگی آتاتورک^{۱۱} با حضور ۲۰۰۰ نفر شرکت‌کننده از متخصصان و علاقه‌مندان به کتاب، کتابخانه و کتابداری و

1. discussion lists and news groups	2. list server	3. Bilkent University
4. Gopher	5. World Wide Web (WWW)	6. Tubitac
7. Bilcom	8. Sabah	9. Turkish Daily News
10. Yeni Ashir	11. Ataturk Cultural Center	

اطلاع‌رسانی با پیام سلیمان دمیرل^۱ رئیس جمهور ترکیه گشایش یافت.

دمیرل در پیام خود از اینکه در عصر اطلاعات، ترکیه، محل تلاقی آسیا و اروپا، میزبان شصت و یکمین اجلاس ایفلاست ابراز خوشوقتی نمود. دمیرل از کتاب به عنوان اثری برجسته ماندنی برای بشر و از کتابداری به عنوان والاترین حرفه در حفظ و نگهداری این اثر و اشاعه اطلاعات در جهان پهناور یاد نمود. وی ابراز امیدواری کرد که کتابداران، متخصصان اطلاع‌رسانی، و سایر امور آموزشی بتوانند در ایجاد ارتباط میان ملتها و رسیدن به یک صلح و آرامش جهانی توسط کتابخانه‌های آینده نقش مهمی را ایفا نمایند.

سپس اسماعیل جم^۲ و وزیر فرهنگ اولین سخنران جلسه، سخنان خود را این گونه آغاز نمود: «کتابها مجموعه‌ای از دانش و تجربیات انسانها هستند... هریک دنیایی از اطلاعات را می‌مانند که به بشریت هدیه شده‌اند. با توجه به قدمت ۵۰۰۰ ساله کتاب (عهد سومریان) حرفه کتابداری حرفه‌ای قدیمی است. در زمانهای دور افرادی بودند که کتابها را حفظ، منظم، و دسته‌بندی کردند و به نسلهای آینده سپردند و با توجه به کتابخانه‌های آینده و عصر اطلاعات با تغییرات بسیار سریع تکنولوژی و ابزار به کار رفته در کتابخانه‌ها حرفه کتابداری بسیار جوان است و باید راه درازی را به سوی تکامل و پیشرفت پیمایید. آرزوی موفقیت برایتان دارم».

سخنرانان بعدی به ترتیب رجب طیب اردوگان^۳ شهردار استانبول، خانم آلتینی سرنیکلی^۴ رئیس کتابخانه ملی ترکیه که رئیس کمیته برگزارکننده سمینار نیز بود، و آقای رابرت ورت^۵ رئیس ایفلا بودند.

موضوع سمینار

با توجه به اهمیت اطلاع‌رسانی در عصر اطلاعات، موضوع «کتابخانه‌های آینده» برای سمینار امسال انتخاب شده بود. بزرگترین توسعه‌ای که دنیای کنونی به آن دست یافته در زمینه اطلاعات است. اطلاعات به عنوان عاملی بسیار مهم در هر زمینه‌ای مطرح است. به طوری که جوامع نوین و توسعه یافته را جوامعی می‌دانند که بیشترین دسترسی را به اطلاعات دارند و بیشترین اطلاعات را تولید می‌کنند. قدرت از آن کشورهای است که به اطلاعات به عنوان یک منبع اساسی توجه داشته و از آن در هر زمینه‌ای از جمله آموزش، اقتصاد، علوم، فرهنگ، و سیاست بهره می‌برند. در این جوامع کار، زمین و سرمایه ارزش سنتی خود را به شدت از دست داده است. شاخص رشد و توسعه، اطلاعات است نه عنصری دیگر.

1. Suleyman Demirel

2. Ismail CEM

3. Recep Tayyip Erdogan

4. Altinay Sernikli

5. Robert Wedgeworth

در این عصر، اطلاعات دیگر به دانشمندان و دانشگاهیان و یا افرادی خاص تعلق ندارد بلکه هر فردی می‌تواند از هر جای دنیا اطلاعات مورد نیاز خود را به دست آورد. به همین لحاظ، کتابداران و اطلاع‌رسانان باید نسبت به گذشته توانایی بیشتری را کسب نمایند زیرا نقش بسیار ارزنده‌ای در اشاعه اطلاعات دارند.

در طول ۶ روز متوالی ۱۹۶ نشست در زمینه "کتابخانه‌های آینده" برگزار شد که طی آن ۲۶۵ مقاله و گزارش ارائه گردید. از این تعداد ۱۲۸ مقاله به صورت جزوه در اختیار کلیه شرکت‌کنندگان قرار گرفت و ۷۲ مقاله از طریق ایفلان^۱ قابل دسترسی و بقیه به صورت چاپ شده مستقل بنا به تقاضای شرکت‌کنندگان در اختیار آنان قرار می‌گرفت. در مقالات ارائه شده توسط متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی از چهار گوشه جهان، حول محور موضوع کنفرانس، موضوعاتی از قبیل: همکاری‌های ملی و بین‌المللی در آینده، سیستم کتابخانه‌های الکترونیکی، آموزش کتابداری در آینده، جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مراکز اطلاع‌رسانی در آینده، تکنولوژی اطلاعات، شبکه‌های اطلاعاتی، بانکهای اطلاعاتی، خدمات اطلاع‌رسانی، مواد الکترونیکی، ارتباطات، بازیابی اطلاعات و ساختمان و تجهیزات کتابخانه‌های الکترونیکی مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

کلیه موضوعات فوق در انواع کتابخانه‌ها مانند ملی، عمومی، تخصصی، پارلمانی، دانشگاهی، بیمارستانی، کودکان، دبستانی، دبیرستانی، و سازمانی مورد بررسی قرار گرفت.

کارگاهها

روز چهارشنبه ۲۳ اوت کلاسهای کارگاهی در همه زمینه‌هایی که قبلاً به آن اشاره شد تشکیل گشت. این کلاسها که بیشتر جنبه آموزشی دارند مورد توجه شرکت‌کنندگان قرار گرفت. نگارنده، با توجه به علاقه و پیگیری استفاده از شبکه‌های اطلاعاتی در کتابخانه بانک مرکزی، در یکی از کارگاهها که در حوزه کتابخانه‌های تخصصی، دولتی و سازمانی بود و استفاده از شبکه اینترنت را مورد بحث و بررسی قرار می‌داد شرکت نمود، که خلاصه‌ای از آن در این بخش آمده است:

شبکه اینترنت شبکه‌ای است که هزاران کامپیوتر را در سراسر جهان به هم مرتبط می‌سازد. اطلاعاتی که در این شبکه عظیم برای استفاده کنندگان قابل دسترس است عبارتند از:

- هزاران فهرست از کتابخانه‌ها

- هزاران لیست از اخبار و میاجت الکترونیکی

- مجله‌ها و روزنامه‌های الکترونیکی

- هوزاران آرشیو متن، تصویر، و نرم‌افزار

- تعداد بسیار زیادی از ابزارهای پیشرفته برای انتقال، ذخیره، تنظیم و بازیابی اطلاعات در شبکه که مهمترین آنها گوفر و وب جهانی است.

این شبکه در اواخر دهه ۱۹۶۰ در آمریکا به وجود آمد. پروژه ایجاد چنین شبکه‌ای از طرف آژانس طرحهای پیشرفته تحقیقاتی^۱ وابسته به وزارت دفاع آمریکا^۲ حمایت می‌شد. در اوایل به نام آرپانت^۳ نامیده شد و تعدادی از کامپیوترها را در آمریکا و ایستگاههای اطراف آن تحت پوشش قرار می‌داد. در دهه ۱۹۷۰ به دو شبکه آرپانت و میلنت^۴ تقسیم شد. در همین زمان پروتکل کنترل انتقال اطلاعات^۵ در شبکه توسعه یافت. این پروتکل در حقیقت زبانی است که همه کامپیوترهای موجود در شبکه باید از آن استفاده کنند تا بتوانند با یکدیگر مرتبط شوند. بعدها در نیمه دهه ۱۹۸۰ مؤسسه ملی علوم آمریکا شبکه‌ای^۶ را تحت همین پروتکل ایجاد کرد که با اتصال همه این شبکه‌ها شبکه بزرگ اینترنت شکل گرفت.

در حال حاضر مؤسسات تحقیقاتی، دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، وزارتخانه‌ها، سازمانهای خصوصی، شرکتها، بانکها، و افراد عادی در این شبکه عضویت دارند و از انبوهی از اطلاعات بهره‌مند می‌شوند. در مورد نحوه کار شبکه و استفاده از آن مباحث بسیاری مطرح شد که شرح آن از حوصله این گزارش خارج است. در اینجا، به طور مختصر به "وب جهانی" که یکی از ابزارهای مورد استفاده در شبکه اینترنت است اشاره می‌شود.

وب سیستمی فرامتن^۷ است که در این سیستم کاربر می‌تواند عملاً یک کلمه را در مدرک مشخص سازد و بلافاصله به مدرک دیگری که حاوی متن مربوطه است دسترسی پیدا کند. یعنی با حداقل عملیات جست‌وجو می‌توان به اطلاعات بیشتری دست یافت. وب سیستمی غیرمتمرکز^۸ است که مدارک را در کل سیستم قابل بازیابی می‌سازد. ارتباط بین کامپیوترها به گونه‌ای است که به راحتی می‌توان به فایل‌های مرکز از هر کامپیوتر دسترسی داشت. وب سیستمی چند رسانه‌ای^۹ است که می‌توان مدارک را به همراه صوت و تصویر دریافت کرد. مثلاً اگر در مورد یک پرنده اطلاعات بخواهیم می‌توانیم هر چند مطلب که در مورد پرنده مورد نظر در شبکه وجود دارد بازیابی کرده و علاوه بر آن تصویر، فیلم ویدئویی و حتی صدای پرنده را

1. Advanced Research Projects Agency (ARPA)

2. U.S. Defense Department

3. ARPANET

4. MILNET

5. Transmission Control Protocol/ Internet Protocol (TCP/IP)

6. NSFNET

7. Hypertext System

8. Distributed System

9. Multimedia System

نمایشگاه

نمایشگاهی در طبقه هفتم هتل مقرر کنفرانس در روز یکشنبه ۲۰ اوت گشایش یافت. در این نمایشگاه پیشرفته‌ترین انواع کامپیوترها و نرم‌افزارهای مخصوص کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به نمایش گذاشته شده بود. تعدادی از ناشران بزرگ جهان مواد الکترونیکی مانند مجله، روزنامه، و کتاب الکترونیکی را عرضه کرده بودند. در این نمایشگاه تعدادی از کتابخانه‌ها، ناشران، مؤسسات تولیدکننده سخت‌افزار و نرم‌افزار شرکت داشتند. از یکی از نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای به نام الف^۱ که در بیش از ۱۵۰ کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی نظیر کتابخانه ملی ترکیه، کتابخانه ملی اسرائیل، کتابخانه ملی اسلواکی و... مورد استفاده قرار گرفته بازدید شد. این نرم‌افزار یک سیستم جامع است که کلیه بخشهای کتابخانه و ارتباط با سایر مراکز خرید و سفارش و اطلاع‌رسانی، خدمات اطلاع‌رسانی، پست الکترونیکی، اصطلاحنامه چند زبانه، به زبانهای انگلیسی، فرانسه، عربی، و ترکی را تحت کنترل دارد.

بازدید از کتابخانه‌ها

بعد از ظهر روز چهارشنبه و پنجشنبه ۲۳ و ۲۴ اوت به بازدید از کتابخانه‌ها، اختصاص یافته بود. تعداد ۹ کتابخانه بزرگ و مشهور استانبول در برنامه بازدید بود که شرکت‌کنندگان می‌توانستند در چهار گروه از ۲ یا ۳ کتابخانه بازدید کنند. در گروه چهارم از سه کتابخانه زیر بازدید به عمل آمد:

کتابخانه اتاق بازرگانی

این کتابخانه در ساختمان اتاق بازرگانی ترکیه قرار داشت و دارای ۴۰۰۰۰ کتاب، ۳۸۰۰ گزارش، ۱۵۰۰۰ نشریه ادواری، ۳۰۰۰ میکروفیلم و میکروفیش، و ۸ بانک اطلاعاتی روی دیسکهای نوری در زمینه‌های تجاری، بازرگانی، و اقتصادی بود.

این کتابخانه کاملاً ماشینی بود و در آن از کامپیوترهای بزرگ^۲ استفاده می‌شد. در کتابخانه ۴ کامپیوتر شخصی نیز قرار داشت که جهت تغییر سیستم مورد استفاده قرار می‌گرفت. کلیه بازرگانان، شرکتهای تجاری و افراد علاقه‌مند می‌توانستند به عضویت کتابخانه درآیند.

1. Automáted Library Expanded Program of the Hebrew University (ALEPH)

2. main fraim

جست‌وجوی اطلاعات برای اعضا رایگان بود. کتابخانه آخرین اطلاعات را به صورت فاکس در اختیار متقاضیان قرار می‌داد. در این کتابخانه ۶ پرسنل متخصص و تعدادی کتابدار آموزش‌دیده مشغول به کار بودند. منابع کتابخانه به هنگام و نحوه پاسخگویی و اطلاع‌رسانی مطلوب بود.

کتابخانه و مرکز اطلاعات زنان ترکیه

این کتابخانه در ۱۴ آوریل سال ۱۹۹۰ به منظور معرفی فعالیتهای زنان ترکیه و ایجاد تسهیلات در مطالعات و تحقیقات علمی مربوط به زنان و سازماندهی اطلاعات مربوط به آنان تأسیس شد. هدف اصلی: شناخت پیشینه زنان ترکیه، ارائه اطلاعات مربوط به زنان به شیوه‌ای منظم و منسجم به محققان، و نگهداری کتب و اسنادی که امروز در رابطه با زنان نوشته می‌شود برای آیندگان است.

کتابخانه در یک بنای تاریخی عهد امپراتوری عثمانی با ۱۰۰ عنوان کتاب زیر نظر شهرداری استانبول آغاز به کار کرد. در حال حاضر دارای مجموعه‌ای حدود ۴۰۰۰ عنوان است که همه آنها یا درباره زنان و یا توسط آنان نوشته شده است. تعداد ۱۰۰ عنوان نشریه ادواری دارد که مطالب آنها در مورد زنان است. تعداد ۴۰ جلد از نشریات قدیمی از زمان عثمانی (۱۸۶۷ تا ۱۹۲۸) در مورد زنان گردآوری شده که به صورت اصل، فتوکپی، و میکروفیلم در کتابخانه نگهداری می‌شود. سایر مدارک کتابخانه شامل ۱۰۰۰ قطعه اسلاید، ۲۵۰ قطعه عکس، ۱۵ عدد فیلم ویدئویی، ۹۷ عدد نواز گاست، و ۳۰۰ عدد پوستر در مورد زنان است که همگی براساس موضوع طبقه‌بندی شده‌اند. سیستم کتابخانه کامپیوتری شده و کلیه مدارک از طریق نویسنده، موضوع، و عنوان قابل بازیابی است. از سیستمهای رده‌بندی مرسوم در کتابخانه‌ها استفاده نشده، بلکه کتابها با کد مخصوص این کتابخانه، در قفسه‌ها چیده شده‌اند. استفاده از کتابخانه برای عموم آزاد است، اما مدارک را تنها به اعضا امانت می‌دهند که آن هم شرایطی بسیار ساده دارد. با یک تقاضای کتبی می‌توان به عضویت کتابخانه درآمد.

انتشارات کتابخانه شامل یک خبرنامه^۱ است که اعضا را از دریافت مدارک جدید، اعانه‌ها، طرحها و سایر فعالیتهای مرکز مطلع می‌سازد. نشریه دیگر، سالنامه‌ای است که گزارش فعالیتهای مرکز، به ویژه فعالیت زنان هنرمند را منعکس می‌سازد. بخش زنان نقاش در سال ۱۹۹۱، بخش زنان عکاس در سال ۱۹۹۲، بخش زنان فیلمبردار در سال ۱۹۹۳، و بخش زنان سرامیک‌ساز در سال ۱۹۹۴ به چاپ رسیده است. همچنین مقالات مربوط به سمینارهای مرکز

به صورت کتاب چاپ شده در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. فعالیتهای این کتابخانه و مرکز اطلاعات علاوه بر اداره خدمات اطلاعاتی، تشکیل جلسات، سخنرانیها، جشنها، نمایشگاهها، و سمینارهای بین‌المللی در امور زنان است. منبع درآمد این مرکز از طریق کمکهای مردمی، اعانه و فروش انتشارات، و آثار هنری زنان هنرمند ترکیه است. ۱۰ نفر کارمند دارد و از داوطلبانی که برای گذراندن اوقات فراغت مایلند در کتابخانه کار کنند کمک می‌گیرد. کتابداران سایر مراکز علمی و هنری در استانبول در برگزاری نمایشگاهها و سمینارها به این کتابخانه کمک می‌کنند.

ساختمان کتابخانه که به نظر می‌رسد کاخ یکی از بزرگان عهد عثمانی باشد در دو طبقه است که دارای دو اتاق کار، تالار نشریات، تالار اسناد، تالار کتابها با اندکی فضای مطالعه و همچنین یک سالن نمایشگاه است که آثار زنان هنرمند ترکیه در آن به نمایش در می‌آید. در زمان بازدید از کتابخانه صنایع دستی زنان ترکیه شامل گلدوزی، سوزن‌دوزی، ترمه‌بافی، ابریشم‌دوزی، و سایر کارها که به فضای تاریخی سالن جلوه‌ای خاص می‌بخشید به نمایش گذاشته شده بود. طبق اظهار مسئول کتابخانه قرار است کتابخانه، به دلیل گسترش مجموعه و فعالیتهای به ساختمانی جدید انتقال یابد.

کتابخانه دبیرستانی گالاتاسرای^۱

این کتابخانه در مدرسه‌ای به همراه یک مسجد کوچک، خوابگاه، بیمارستان، حمام، نانوايي، رختشویخانه، در اندرون^۲ به دستور سلطان بایزید دوم در سال ۱۴۸۱ میلادی تأسیس شد. مدرسه مخصوص قصر بود که شاگردان آن انتخابی بودند. مدرسه در طول تاریخ برای مقاصد خاصی مورد بهره‌برداری قرار گرفت، اما کتابخانه همچنان باقی ماند. از سال ۱۵۶۶ تا ۱۶۷۶ مدرسه چندین بار بسته شد تا اینکه در زمان سلطان محمود اول (۱۷۵۴ - ۱۷۳۰) مدرسه اندرون توسعه یافت و یک سالن سخنرانی و سالن مطالعه در آن ساخته شد. این کتابخانه از سال ۱۷۵۴ به بعد حدود ۸۳ سال به شاگردان خدمت کرد.

در زمان سلطان محمود دوم مدرسه اندرون به مدرسه‌ای پزشکی تبدیل شد و کتابخانه مجموعه‌ای از کتابهای پزشکی، علوم، و تاریخ را به زبان فرانسوی گردآوری کرد. در همین دوران کتابخانه دچار حریق شد و کلیه منابع کتابخانه از بین رفت و تنها تعداد اندکی از نسخه‌ها باقی ماند که اکنون در کتابخانه دانشگاه استانبول از آنها نگهداری می‌شود.

با شروع زمامداری سلطان عبدالعزیز (۱۸۷۱ - ۱۸۶۸) آموزش زبان فرانسوی مطابق با کالج فرانسه در مدرسه اجباری شد و مجموعه کتابخانه بیشتر به زبان فرانسوی شکل گرفت. در سال ۱۹۰۷ مجدداً کتابخانه دچار حریق شد. در سال ۱۹۰۹ ساختمان موزه کتابخانه، سالن ژیمنازیوم مالی، و کنفرانس ساخته شد و مطابق با اصول "فکرت"^۱ کتابهای تاریخ، جغرافیا، ادبیات ترک با الفبای عربی و تعدادی هم به زبان فرانسوی گردآوری شد. تا اینکه در سال ۱۹۸۴ کتابخانه به عنوان یک کتابخانه دبیرستانی شناخته شد. کتابها در کتابخانه به روش دیویدی طبقه بندی شده اند و دانش آموزان هر زمان که بخواهند می توانند از کتابخانه استفاده کنند. سالن مطالعه گنجایش ۱۰۰ نفر مراجعه کننده را دارد. در حال حاضر تعداد ۵۱۳۹۰ نسخه کتاب در کتابخانه وجود دارد. علاوه بر طول روز کتابخانه از ساعت ۵ بعد از ظهر الی ۱۰/۵ شب باز است. کتابخانه کاملاً ماشینی است. علاوه بر ۳ کتابدار متخصص افرادی با تجربه در کتابخانه هستند که کتابهای عربی، انگلیسی، و فرانسوی را برای استفاده مراجع کنندگان ترجمه یا به صورت خلاصه معرفی می کنند. سطح علمی این دبیرستان بسیار بالاست، به طوری که اکثر شخصیت های علمی، فرهنگی و سیاسی ترکیه در این دبیرستان تحصیل کرده اند. ■

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی